

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

II (14) ТОМ

Болонський процес і перспективи розвитку
вищої освіти в Україні, Європі та світі

Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження
європейських стандартів вищої освіти в Україні

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ АПН УКРАЇНИ

Свідоцтво про державну реєстрацію серія KB No 5049
від 11 квітня 2001 р.

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ

Засновано у 2001 році
Передплатний індекс 23823
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЧАСОПИС

Додаток 4, том II (14), 2009 р.

УДК 378.1
378.4

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти України
Протокол № 10 від 24 листопада 2008 р.

Рекомендовано до друку Рішенням Вченої ради факультету психології
Київського національного Університету імені Тараса Шевченка
Протокол № 5 від 18 листопада 2008 р.

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Губерський Л.В., Маноха І.П., Савченко О.Я., Луговий В.І.,
Мадзігон В.М., Ляшенко О.І., Євтух М.Б., Скопенко В.В., Степко М.Ф.,
Невмержицький О.А., Євтух В.Б., Ткаченко В.М., Корольов Б.І., Михальченко М.І.,
Онкович Г.В., Корсак К.В., Бобров В.Я., Левшин М.М., Чуйко О.В.

Відповідальний редактор випуску:
Маноха І.П.

Вища освіта України - Додаток 4, том II (14) - 2009 р. - Тематичний випуск "Вища
освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору -
556 с.

Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - Серія
"Соціологія. Психологія. Педагогіка." - Додаток 4, том II (14) - 2009 р. -
Тематичний випуск №3. "Вища освіта України у контексті інтеграції до
європейського освітнього простору" - 556 с.

У тематичному випуску часопису "Вища освіта України" вміщені наукові статті фахівців з
питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського
освітнього простору.

Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського
процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості
освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед
вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до
висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги
також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів
сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку
вищої освіти України в сучасних умовах.

Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських
проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

- © Інститут вищої освіти АПН України, 2009 р.
- © Факультет психології, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2009 р.
- © Видавництво "Гнозис", 2009 р.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Додаток 4, том II (14), 2009 р.

Тематичні рубрики випуску:

**Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти в Україні,
Європі та світі**

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження
європейських стандартів вищої освіти в Україні**

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні засоби
реалізації в Україні, Європі та світі

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження іта стандартизації

стала гідним європартнером, необхідно, на нашу думку, дотримуватись наступних напрямків медіа-політики:

- клопотати перед урядом за належне фінансування науково-дослідних робіт в галузі медіа-освіти;
- згідно з рекомендаціями Грюнвальдської декларації, Рекомендацій Севільської конференції та інших документів, підтриманих ЮНЕСКО, ввести курси з медіа-освіти в навчальні програми освітніх закладів;
- організувати співпрацю з медіа-освітніми організаціями провідних країн світу та розробити національні програми з медіа-освіти, враховуючи досвід зарубіжних партнерів та особливості української освіти;
- ввести в педагогічних ВНЗ нову спеціальність – «Медіа-освіта» для підготовки професійних медіа-педагогів.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- медіа-освіта – це освіта XXI століття;
- медіа-освіта ефективно та швидко розвивається в світі, про що свідчать численні міжнародні форуми, симпозиуми та конференції, які проводяться в провідних країнах світу;
- на даний час в Європі велика увага приділяється розвитку медіа-освіти та медіа-компетентності;
- для того щоб Україна стала гідним європартнером, необхідно розвивати медіа-освіту в тісній співпраці з іншими країнами світу.

Література

1. Грюнвальдская декларация по медиаобразованию.- <http://www.unesco.ru>.
2. Новикова А. Медиаобразование в России и Европе в контексте глобализации.- <http://www.unesco.ru>.
3. Рекомендации Севильской конференции «Медиаобразование молодежи», адресованные ЮНЕСКО.- <http://www.unesco.ru>.
4. Рекомендации Венской конференции «Обучение медиа в цифровой эпохе», адресованные ЮНЕСКО.- <http://www.unesco.ru>.
5. Федоров А.В. Краткий словарь основных медиаобразовательных терминов/А. Федоров// Медиатека. -2006. - N 2,4 - С.33-37,С.27-30.
6. Федоров А.В. Международные конференции по медиаобразованию.- <http://www.mediaeducation.ru/publ/fedorov/konfer/htm>.
7. Hobbs R. The seven great debates in the media literacy movement/R.Hobbs//Journal of Communication.-48(1),- pg.16-32

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ТА ЗМІСТ ЇЇ МОДЕЛЕЙ У ВІТЧИЗНЯНІЙ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ГАЛУЗІ

У статті пропонується аналіз специфіки безперервної педагогічної освіти у сфері педагогіки музичного мистецтва з врахуванням змісту сучасних моделей "освіти крізь життя" і перспективи розробки холистсько-емерджентної моделі безперервної музично-педагогічної освіти в Україні. Ключові слова: безперервна професійна освіта, безперервна педагогічна освіта, холистсько-емерджентна модель, система музичної освіти, розвиток особистості.

В статье предлагается анализ специфики непрерывного педагогического образования в сфере педагогики музыкального искусства с учетом содержания современных моделей "образования сквозь жизнь" и перспективы разработки холистско-эмерджентной модели непрерывного музыкально-педагогического образования в Украине. Ключевые слова: непрерывное профессиональное образование, непрерывное педагогическое образование, холистско-эмерджентная модель, система музыкального образования, развитие личности.

The article with the specific features of continuous pedagogical education in the account the logics and content of the modern of the "educations throuyh life" and directions of the further workers holistic emergent concepts in the system continuous education of a music teacher in Ukraine. Key words: continuous education, continuous pedagogical education, holistic emergent concepts, continuous education of a music teacher.

У сучасному суспільстві освіта змінила свій статус, адже вона стала каталізатором соціальної мобільності особистості за рахунок не тільки здійснення її різнобічної підготовки до життя, але й забезпечення можливості особистісного становлення, самоздійснення, гармонізації своєї антропосфери на основі рефлексії власного досвіду. Сучасний погляд на проблему освіти впродовж життя акцентує на тому, що у десятиріччі до 2020 року Європейська вища освіта має зробити вирішальний внесок у реалізацію Європи знань, яка є високо креативною й інноваційною. Стоячи перед викликом старіння населення, Європа може досягти успіху в цій справі за умови, якщо вона максимально розкриє таланти і здібності всіх своїх громадян та повністю долучиться до навчання впродовж життя і більш широкій участі у вищій освіті [4].

Проблема безперервної освіти успішно розробляється в теорії освіти дорослих, професійній педагогіці, психології праці, акмеології, андрагогіці, що відбивається у науковому доробку Т.Браже, С.Братченка, В.Виноградової, Н.Вішнякової, Б.Гершунського, В.Змєєва, А.Маркової, Н.Кузьміної, Л.Лесохіної, В.Подобеда, В.Сластьоніна, Г.Сухобської, В.Шадрикова, Д.Чернілевського, В.Рибалки, О.Тонконової, та інших. Фундаментальні основи дослідження проблем неперервної професійної освіти закладено у працях вітчизняних науковців, де розглядаються шляхи вдосконалення сутнісних основ професійно-педагогічної освіти П.Андрущенка, В.Бондаря, Л. Вовк, О.Глузмана, С.Гончаренка, Н.Гузій, О.Дубасенюк, І.Зязюна, А.Капської, С. Клепка, В.Беха, В.Кременя, О.Кучерявого, В.Семиченко, В.Лугового, Н.Ничкало, О.Пехоти, С.Сисоєвої, П.Олійника та інших.

Рівень духовно-морального стану сучасного вітчизняного соціуму демонструє актуальність не фрагментарних, локальних соціокультурних впливів на особистість, а "цілісно-оновлюючого стрибка" у гуманітарній самосвідомості нації, зумовленого людино-культуротворчою сутністю музичного мистецтва не тільки як різновиду інтонаційної практик, креативної індустрії, а самостійного феномену, здатного вмотивовувати діалог людини із своєю суттю. Суперечність між стрімким розвитком музичного мистецтва і актуальністю в цілісному усвідомленні і використанні людино- і культуротворчої сутності музичного мистецтва з метою особистісного розвитку людини протягом життя зумовлює проблему створення не фрагментарної, нелінійної, холістсько-емерджентної (ціліснооновлюючої, оптимально ефективної) моделі безперервної мистецько-педагогічної освіти. Попри наукову популярність проблематики безперервної освіти культуровідповідна методологізація вітчизняної системи безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва постає соціокультурним викликом. Вивчення специфіки безперервної освіти викладача музичного мистецтва зумовлене головною методологічною новацією освіти початку ХХІ століття, що закладена в її коеволюційній сутності, яка, виходячи за межі уніфікованих стандартів робить людину суб'єктом навчання, тобто освіта стає новою соціокультурною технологією, стверджуючи себе як незамінній людино- і культуротворчий феномен. Мета статті полягає в проблематизації системності вітчизняної мистецької освіти в контексті сучасних моделей безперервної освіти, котрі сьогодні пропонувані у світовому науковому просторі філософії освіти і педагогіки.

Наукова рефлексія нової концепції безперервної освіти актуалізує її методологічний, аксіологічний і світоглядний, соціально-економічний, соціокультурний, професійний аспекти, андрагогічні принципи і методики, адже сучасне призначення освіти полягає у його ресурсному призначенні по відношенню до людини, суспільства, держави не за рахунок компенсаторного підходу, а шляхом гармонізації і взаємопідтримки усіх названих сфер. Персонально-особистісна конотація поняття "освіта" дозволяє розглядати безперервну освіту у якості

інтелектуальні ресурси становлення: особистості для розвитку особистості, суспільства, держави; суспільства для розвитку особистості, суспільства, держави; держави для розвитку особистості, суспільства, держави. У такому тлумаченні ресурси вищої освіти для особистісного розвитку О. Кондаков пропонує розглядати у таких напрямках: особистості індивідуальної, особистості "господарюючого суб'єкта" (особистості економічної), особистості солідарно-громадянської, особистості політично-громадянської [5]. Тенденції розвитку сучасної освіти, на переконання В. Ліпінника, сконцентровано у необхідності модернізації освіти і потребі професійного розвитку особистості [10].

Цивілізаційна ситуація, що склалась у другій половині минулого століття стала підґрунтям концептуалізації ідеї неперервної освіти за принципом наслідування: від виховання і освіти у ранньому дитинстві – до освіти крізь життя. Але цьому оформленню передував глибокий науковий пошук, що не мав географічних меж. Інтелектуальною основою, що на початку ХХ століття уможливила подальше всебічне уявлення про освіту як неперервний і необхідний супутник повсякденного життя, є роботи американського і англійського вчених Б.Йекслі, У.Ліндермана [12]. Сьогодні відомим є факт представлення концепції "LLL" ЮНЕСКО у 1965 році знаним педагогом П.Ленграндом. До моделей освіти крізь життя належать: безперервна освіта – continuing education; освіта для дорослих – adult education; постійна освіта – permanent education; рекуррентна освіта – чередування періодів навчання і праці, "intermittent" – періодично поновлювана освіта (зазвичай професійна) [1]; навчання протягом життя – lifelong learning. Такий підхід до тлумачення безперервної освіти розглядається як своєрідний світогляд, обумовлений необхідністю побудови системи освіти, яка дозволить кожній людині навчатись і розвиватись протягом життя. Найбільш значущою вважається концепція Р. Дейва, котрий безперервну освіту розглядає в якості організуючого принципу освіти і робить акценти на наступних концептах: освіта не закінчується з отриманням диплому, але є процесом, що триває усе життя; початком безперервної освіти є родинне виховання [11].

У зв'язку з соціокультурними викликами до освітньої практики, сьогодні безперервна освіта – це, перш за все, філософсько-педагогічна концепція. Таке позиціонування дозволяє представити її як систему поглядів науковців різних країн на ідею, сутність безперервної освіти в історичній ретроспективі і на сучасному етапі. У нашому дослідженні методологічного значення набувають концептуальні основи безперервної освіти як педагогічної системи, оприлюднені наприкінці 1980-х років російськими науковцями Б. Гершунським, О. Вербицьким, М. Нечаєвим та іншими. Вони зазначали, що на відміну від традиційної освіти як соціального інституту, сутність якого закладена у наслідуванні культури для використання сукупного соціального досвіду, його трансляції з покоління у покоління, принциповим є те що безперервна освіта – це інститут наслідування для перетворення і розвитку заради наступного використання. Центральною категорією безперервної освіти є категорія

розвитку особистості, людини як суб'єкта діяльності і спілкування, культури і моральності, відповідальності і громадянськості. Разом із тим постійний розвиток особистості в інтересах людини і суспільства є метою безперервної освіти. Б. Гершунський суть безперервної освіти вбачає у створенні необхідних умов для всебічного гармонічного розвитку індивіда незалежно від віку, початково набутої професії, спеціальності, місця проживання з обов'язковим врахуванням його особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних установок [3]. Єдність безперервної освіти як системи забезпечується цільовою спрямованістю усіх її складників на досягнення перманентного розвитку особистості разом із досягненням взаємин, що визначають зворотній зв'язок, взаємозлагодженість і субординацію усіх її компонентів, координацію спрямованості і призначення освітніх процесів, що відбуваються. Для суспільства у цілому безперервна освіта є специфічною сферою державної політики із забезпечення сприятливих, а в ідеалі – оптимальних умов для загального професійного розвитку особистості кожної людини [2].

Глибокий гуманітарно-антропологічний зміст, на нашу думку, закладено у визначенні безперервної освіти, запропонованому у державній концепції неперервної освіти: всеохоплююча за повнотою, індивідуалізована за часом, темпом спрямованістю, така що надає кожному можливість реалізації власної програми і отримання. Мета безперервної освіти полягає у становленні і розвитку особистості як у період фізичного і соціально-психологічного созрівання особистості, розквіту стабілізації життєвих сил і здібностей, так й у період старіння організму, коли на перший план висувається завдання компенсації функцій, які втрачаються можливостей [11]. Системоутворюючим фактором безперервної освіти є особистість як мета і кінцевий результат постійного і спрямованого сходження до усе нових нових висот пізнання і перетворення світу [6]. Суб'єктивні передумови для переходу до безперервної освіти закладені у прагненні і суспільства і людини до компенсаторного, додаткового отримання знань, як своєрідної альтернативи кінцевої освіти. Врахування умов орієнтації безперервної освіти на свідоме засвоєння цінностей культури при її проектуванні забезпечує безперервність, стверджує В. Маслов [7]. У розробці методологічних і теоретичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва (ВММ) ми спиратиметься на трактування безперервної освіти як циклічно-якісної зміни особистості, адекватної суспільним культурно-інформаційним стадіям [9].

Безперервна освіта – це сукупність цілеспрямованих дій (як формальних, так неформальних), які здійснюються суб'єктом безперервно з метою вдосконалення своїх знань, навичок і компетенцій у рамках існуючих інституціональних можливостей. Таке визначення дозволяє: розглянути систему безперервної освіти не лише як мережу установ, а як систему цілеспрямовано реалізованих індивідом стратегій підвищення свого освітнього рівня протягом життя; включити у систему моніторингу як формальні так і неформальні практики отримання освіти; вивчити систему

Важливою ознакою освіти як послідовність дискретних освітніх стадій, ланцюг виходів і трансформацій в освітнє середовище. Система безперервної освіти може бути розглянута у контексті певних моделей: освіта протягом життя; освіта дорослих; безперервна професійна освіта. Перша модель передбачає будь який активний пошук, отримання, переробку і використання інформації, що може розглядатись як освітній процес, аж до повного отримання інформації, що розширює межі дослідження від інституціоналізованих (у межах діючих в у суспільстві інститутів освіти: освітніх закладів, зареєстрованих гуртків, асоціацій, спілок, публічно оголошених освітніх заходів тощо) до неінституціоналізованих (опис яких є досить складних від моменту, як то читання художньої літератури, слухання музичних творів тощо аж до ознайомлення із фаховими виданнями для отримання інформації не тільки з професійною, але й метою, зумовленою хобі) форм отримання освіти. Ця модель ґрунтується на широкому розуміння поняття "безперервна освіта", позаяк в нього, враховуючи культурний контекст нашого наукового інтересу, може бути включено і навчання дитини різновидам художньої діяльності (як то – виразним рухам під музику, танкам, співу, елементарному музикуванню, інтегративним різновидам мистецтво-творчої діяльності тощо) починаючи з дошкільного віку, і різні форми навчання людей зрілого віку (наприклад хоровий і сольний спів, гра на музичних інструментах, хореографія, творчі спілки – тобто різновиди формального і неформального обміну досвідом творчої діяльності, а також вмотивована та ініційована людиною самоосвіта за допомогою різноманітних інформаційних джерел). Важливо, що інституціоналізована неформальна освіта засвідчується або ні отриманням певного документу (наприклад, різної форми документів, що засвідчують опанування певної освітньої програми, як то диплом про опанування курсу вокальної підготовки у позашкільному навчальному закладі, тощо). Всебічне трактування безперервної освіти пов'язане з розширенням сфери освіти та відповідає парадигмі інформаційного суспільства, коли будь який активний пошук, отримання, переробка та використання інформації може розглядатись як освітній процес, процес (само) навчання. У процес освіти може включатись й пасивне отримання інформації. Навчання впродовж життя підпорядковується принципу суспільної відповідальності та включає отримання кваліфікацій, розширення кола знань і розуміння, набуття нових навичок і компетенцій, збагачення особистісного зростання. Навчання впродовж життя передбачає, що кваліфікації можуть набуватися через гнучкі траєкторії навчання, включаючи заочне («імпровне») навчання, а також навчання на виробництві (підприємстві, робочому місці). Успішні стратегії навчання впродовж життя включатимуть основні принципи і процедури визнання попереднього навчання на основі результатів навчання, незалежно від того, чи знання, навички і компетенції були отримані через формальні, неформальні або неофіційні траєкторії навчання. Навчання впродовж життя має бути підкріплене відповідними організаційними структурами і фінансуванням. Отже, кількість людей з дослідницькими компетенціями має зростати. Докторські програми

мають забезпечувати дисциплінарні дослідження високої якості і все більше доповнюватися міждисциплінарними та міжгалузевими програмами. Більше того, державні органи і вищі навчальні заклади мають збільшувати привабливість кар'єрного зростання дослідників-початківців [4].

У вивченні безперервної освіти особливого значення треба надавати його цілям, серед яких можуть бути: рання спеціалізація, яка реалізується у системах початкової освіти (наприклад у музичній школі це фортепіано, вокал, тощо), адже додаткова освіта дітей починає їх прилучення до певних професій у різноманітних гуртках, студіях, спортивних секціях, художніх школах; розширення професійних знань і навичок (як перехід від початкової додаткової освіти в музичній школі до середньої професійної освіти в музичному коледжі і вищої професійної освіти в музичній академії, музично-педагогічних установах, вищих закладах культури і мистецтва, додаткової професійної освіти); загальний розвиток особистості (її досягнення здійснюється у межах підсистеми безперервної освіти, котра задовольняє потреби громадян у мовній підготовці, отриманні культурологічних і психологічних знань, комунікативних навичок, навичок креативної творчості як то гуртки співу, освіта третього віку, інформатика, керування автомобілем та багато інших).

На сучасному етапі у вітчизняній галузі музичного мистецтва як соціокультурній практиці виникли нові умови професійної діяльності: зниження соціального статусу викладача музичного мистецтва у зв'язку з падінням престижу "освітньої" професії; тоталізація простору музичної освіти альтернативними джерелами інформації різного ґатунку та відсутністю їх "аксіологічного сканування" (С.Н.); поступова втрата спільнотою культури прочитання та інтерпретації класичних символів музичного мистецтва, його культурних фактів і появою багатьох "шоунізованих інтонаційних практик", спрямованих на миттєве емоційне самозадоволення; ускладнення системи професійної діяльності у зв'язку з болонськими реформами і впровадженням компетентнісної парадигми освіти, яку ще належить переосмислити і опанувати сучасному викладачу музичного мистецтва вищої школи.

Ідея безперервності у вітчизняній музичній освіті має глибокі традиції, так у Х-ХІІ століття навчання регента, через щаблі хорового співака, соліста, вчителя співу, що на нашу думку, є джерелом ідеї неперервної багаторівневої музично-педагогічної підготовки в Україні. О. Михайличенко вперше в сучасній педагогіці музичного мистецтва виокремив систему музичної освіти в Україні, яку складають: елементарна (уроки музики в загальноосвітній школі, приватні уроки), середня (дитяча музична школа, або студія), вища (училище, інститут, консерваторія, академія) [8]. Серед принципів музичної освіти автор виділяє ступневість і безперервність, що тлумачить як забезпечення умов для елементарно-початкової, середньої та вищої музичної освіти. Стосовно безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва вимагає розгляду позиція О. Михайличенка про те, що вища музична освіта може бути спрофільована на педагогічну діяльність (музично-педагогічна освіта). У цій системі ми можемо побачити

формалізовану музичну освіту, що пов'язано з сертифікацією (отриманням документу, який засвідчує опанування людиною певної освітньої програми).

Отже, аналіз системи безперервної освіти та її проекція в галузі вітчизняної музично-педагогічної освіти дають підстави для висновків про те, що підготовка науково-педагогічних працівників у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації має бути пролонгована високоякісною педагогічною освітою, акме-мета якої акумульована в індивідуальній стратегії професійного зростання викладача музичного мистецтва. Це надскладне завдання, адже парадокс полягає в тому, що усі ланки освіти в галузі музичного мистецтва і музичної педагогіки у силу традиційної роз'єднаності вибудовують власну багатопрофільність і багаторівневність тільки для себе: у музично-педагогічній освіті (академічній і інноваційній), музично-педагогічній, музично-просвітницькій існує власна система підготовки педагогічних кадрів. Заклади вищої освіти з цього напрямку функціонують самі по собі. У результаті розривання різноманітних освітніх систем і освітніх програм відбувається розривання освітнього простору безперервної педагогічної освіти, яке змушує вибудовувати власний маршрут професійного зростання, що зумовлює актуальність холистсько-емерджентних концепцій, які виступають науковим обґрунтуванням сучасного "транспарадигмального мислення" (С.Н.) педагогічних засобів інформаційно-методологічного, гуманітарно-педагогічного, вітально-аксіологічного, креативно-акмеологічного супроводу успішного викладача музичного мистецтва.

Література

1. Аношкина В.Л., Резванов С.В. Образование. Инновация. Будущее. (Методологические и социокультурные проблемы). - Ростов-на-Дону: Изд-во РО ИПК и ПРО, 2001.- С.44
2. Вербицкий А. А. Концептуальные основы непрерывного образования/ А. А. Вербицкий, В. А. Юрисов, Н. Н. Нечаев; Нерерывное образование как педагогическая система: сб. науч. тр. / НИИ проблем высшей школы; ред.кол. Н. Н. Нечаев (отв. ред.) и др. - М.:НИИ ПВШ, 1989. - С.7-11
3. Горшунский Б.С. Педагогические аспекты непрерывного образования// ВВШ, 1997. N 8 - С.14-15
4. Комюніке конференції Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, Лиссабон і Лувен-ла-Ньов, 28-29 квітня 2009 р "Болонський процес 2020. Європейський напрям вищої освіти у новому десятиріччі". - <http://www.umo.msu.ru/conf/berlin.htm>
5. Кондаков А. М. Образование как ресурс развития личности, общества и государства.: Дис доктора педагог. наук:13.00.01/ Кондаков Александр Михайлович. М. 2005. - С.38-39
6. Концепция непрерывного образования// Бюллетень Госкомобразования СССР. 1989. N 7. - С.10.

що пов'язана зі складністю діагностики чи лікування пацієнтів, в основному з поєднаною терапевтичною патологією. На наступне заняття студенти приходять зі своїм варіантом вирішення поставленої викладачем клінічної «проблеми». Для того, щоб тим чи іншим шляхом спробувати вирішити складну ситуацію в плані постановки діагнозу чи правильної корекції лікування, студенту необхідно опрацювати самостійно підібрану літературу та дані Інтернету, керуючись досвідом навчання на попередніх курсах медичного університету, а також використовуючи набуті знання з інших дисциплін (анатомія, фізіологія, біохімія та ін.).

Наш досвід показує, що переважна більшість студентів активно самостійно готуються до наступного заняття. Дуже часто на занятті при кінцевому вирішенні разом з викладачем поставленої «проблеми», виникають цілком професійні дискусії, що за рівнем професійних знань є часто наближеними до консилиумів висококваліфікованих медичних фахівців у відділеннях клініки.

Звичайно, для забезпечення якісного та результативного проведення таких занять, викладач повинен володіти надзвичайно якісною професійною підготовкою та високою педагогічною майстерністю.

З досвіду роботи нашої кафедри, студенти надзвичайно задоволені проведенням занять саме такого типу, оскільки саме такі заняття створюють підґрунтя для формування стимулу для самостійної роботи, розвитку творчої ініціативи та підвищення активності у вивченні внутрішніх хвороб.

Причини низького рівня знань окремих студентів-випускників пов'язані не тільки з низькою працездатністю та безвідповідальністю, що сформовані ще в дитинстві. Стереотип відношення студента до навчання формується під впливом викладача як особистості, як професіонала, як прикладу до наслідування.

Висновок. Європейська інтеграція в систему вищої медичної освіти передбачає підвищення рівня підготовки спеціаліста. Ця основна мета повинна бути забезпечена в нашій країні шляхом запровадження як нових методів навчання, так і обов'язковим збереженням автономних методів підвищення якості знань у кожному медичному ВУЗі, на кожній кафедрі. Створення «проблемних» занять при викладанні дисципліни «внутрішні хвороби» у студентів 6 курсу є ефективним засобом мотивації до самостійного, творчого здобування знань, формування майбутнього лікаря як особистості, як професійного фахівця.

Література

1. Авдєєв О.В. Досвід Віденського медичного університету у реформуванні системи освіти. Перспективи співпраці/ Авдєєв О.В., Багній Н.І., Вайда А.Р., Гнатюк Р.М. та інш./ за ред. Л.Я. Ковальчука. - Тернопіль: ТДМУ, 2006. - 290 с.
2. Ковальчук Л.Я. Шляхи підвищення ефективності навчання в університеті/ Мисула І.Р., Пашко К.О.// Мед. освіта. - 2006. - №2. - С.18-28.
3. Поляченко Ю.В. Медична освіта у світі та в Україні/ Поляченко Ю.В., Передерій В.Г., Волосовець О.П., Москаленко В.Ф. та інш./ Київ, -2005. - 383 с.

ЗМІСТ

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти в Україні, Європі та світі

САВЕЛЬСВ В.П. , Вища освіта України у проблемній ситуації XXI ст.: соціологічний аналіз . . .	6
САВЧЕНКО Л.О. , Використання діагностичних методик на заняттях з педагогічних дисциплін як складової якості навчання майбутніх вчителів	14
САЄНКО Т. В., ПОЗНАНСЬКА О. В. , Стан, перспективи і шляхи розвитку вищої екологічної освіти України	20
САЛТАН Н.М. , Про професійно орієнтовану освітню парадигму у вищій школі: минуле та сучасність	27
САМОЙЛЕНКО О.А. , Проблема входження України в Європейський гуманітарний простір засобами релігієзнавчої освіти	32
САПОЖНИКОВ С.В. , Вища педагогічна освіта у Турецькій Республіці: актуальні проблеми сьогодення	39
САХНЕВИЧ І.А. , Медіа-освіта – освіта XXI століття: наукові дослідження у світі	47
СЕГЕДА Н.А. , Безперервна освіта та зміст її моделей у вітчизняній мистецько-педагогічній галузі. . .	53
СЕКРЕТ І.В. , Становлення та розвиток електронного навчання у Німеччині	61
СЕРГЕСВА Л.М. , Перспективи інституційного розвитку ПТНЗ	73
СИДОРЕНКО В.К. , Інформатизація освіти: історичний аспект.	80
СИМОНЕНКО М. , Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру	86
СКУЛИШ Є.Д. , Сучасні тенденції модернізації вищої освіти в Україні.	92
СМОЛІКЕВИЧ Н.Д. , Кредитна система навчання як ознака привабливості вищої освіти США	100
СОБОЛЕВСЬКА О.В. , Самоосвіта в контексті Болонського процесу	107
СОВА М.О. , Проблеми розвитку вищої освіти України у контексті євроінтеграції	113
СТЕПКО М.Ф. , Місія університетів і взаємодія з ринком праці: Українські реалії	118
СТРЕЛЬНИКОВ В.Ю. , Проектування системи інтенсивного електронного навчання як умови забезпечення системної і фундаментальної підготовки фахівців у контексті інтеграції вищої освіти України до європейського освітнього простору	127